

Dušan Ludvik
»ANŠUAT«

Ime za sprejemni obred v konto (fantovsko družbo) v Ziljski dolini

Kljub pomanjkanju več primerov konteksta sem prepričan, da gre za grobo, površno, primitivno izgovorjavo glagola, srvn. *an-schouwen*. To je predvsem južnonemška beseda (bavarska, avstrijska) za simpleks *schouwen* *anschauen*, *beschauen* ..., slov. »pogledati, ogledati si, kritično premotriti, prekontrolirati od oculos«, skratka: iti pogledat in se prepričati o tistem, zaradi katerega (zaradi česar) smo prišli. Glagol je prevzet (sposojen) pač v srvn. času v kmečki podeželjski okolici.

Diftong *ou* (do pribl. 19. stol., potem že *au*, *ā* ipd.) »ist ein flüchtiger Laut«, v različnih dialektih različno artikuliran in celó znotraj narečja individualno obarvan. *Kočevarsko*: -šāuən, -šaugən, -šāōgn, -šāgn, # -šāgət, -gəšāgət. Npr. pri stalnem pomladanskem opravilu: *lakkhn pəšāgn* »Zäune beschauen« – plotove pregledati (überprüfen). – *Sorica*, *Nemški Rut*: -šāuən, -šāun, -gešāut; – *Lessach*: schaugn; *splošnobavarsko* -šāun, -šaugn (Kranzmayer). Pri površnem artikuliranju je lahko prišlo do mešanja med diftongoma *ou* in *uo*, kar dokazujejo listinski primeri: a. 1173 Sönhec, 1211 Sönegge (ö = ou, gl. a. 1209 Souneke), – toda ok. 1224 Suoneke, ok. 1320/30 Sūnegge. Glagol *anšuat* so mogoče ali celó verjetno izgovarjali kot *anšōat / *anšōət, v nekaterih zdajšnjih narečjih pa *anšaut / anšauat ipd. – (u = ō).

Glagol (an)schouwen je priljubljen in pogost »topos« v lepi literaturi, izpričan že v Visoki pesmi: »Egredimini et *videte*, filiae Sion, regem Salomonem in diademate ...« Luter prevaja »*videte*« »*schauet an*« (= anschauen); slovenski prevod je »poglejte« (VP 3, 11s.). Pogosten je tudi v *minnesangu*: »*gên wir schowen / schöne vrouwen ...*«; ali ko dvorjanke jezijo iz zavisti sodvorjanko, češ, da si bojo njenega občudovalca »ogledale« najprej one (-daz si in wellen schouwen-).

Glagol srvn. *schouwen / anschouwen* je bil verjetno tudi strokovni termin ljudskih običajev in ljudskega (domačega) prava. Preden so recimo prodali ali kupili kaj dragocenega (zemljo, čredo ipd.), so si vse tisto vendar morali »ogledati«. Sprejem mladeniča v družbo je bila gotovo važna zadeva. Tisti, ki so ga sprejeli medse, so se pač morali odločiti tako, da so ga osebno videli, ga spraševali in preizkušali, morali so si ga vsestransko »ogledati«, srvn. »*anschouwen*«. Preden je godno dekle šlo v zámož, so si jo prišli ženinovi najbližji »ogledat« (na óglede priti / hoditi, iti / iti na ógledi, iti v ógledi).

Podobno kot **Brutschau** (óglede, ógledi), poznamo tudi **Totenbeschau** »mrliški ogled« in **Kolaudierung** (ob zaključku česa važnega) »potrdilni ogled«. – starinsko, nerabljeno: »ogleda, šolski ogleda« (Beschauer, Schulinspektor). Fraza »iti na (v) óglede (ógledi)« je vsebinsko (=dejansko) isto kot »ogledati si nevesto«, saj sta izpeljani (etimološko) iz istega korena (osnove). To (o tem sem prepričan) velja tudi za dejanje »anšuat'«.

Ljubljana 17. 6. 1999